

PRILOZI:

PRILOG 1.

Okrugli stol Prvi svjetski rat – ključ za razumijevanje 20. stoljeća

Matica hrvatska, 10. srpnja 2014., Zagreb

[Matica hrvatska - Vijenac 531 - 533 - Povijest](#)

www.matica.hr/vijenac/531%20-%20533/r/Povijest/

Željko Holjevac

Prvi svjetski rat ključ je hrvatske sudbine, ali i sudbine cijele Europe i svijeta u kratkom 20. stoljeću. To je prvi globalni, totalni rat u povijesti koji je zahvatio cijelu zemaljsku kuglu i u kojem su sudjelovali milijuni vojnika na bojištima, dok su milijuni civila u pozadini radili za ratne potrebe. (...)

Prvi svjetski rat označio je kraj europske dominacije u povijesti, a to je bio i svojevrsni kraj Europe kao središta svjetske povijesti. Istodobno počelo je jačanje američkog utjecaja, a vidimo danas da je Amerika posvuda prisutna u svijetu. Prvi svjetski rat uveo je SAD na mala vrata u svijet. (...)

Kad već govorimo o pjesmama toga doba, u početku je u njima prevladavala prilično bombastična ratna promidžba, a onda, kako je rat odmicao, u prvi je plan dolazila tragičnost svjetskoga krvoprolića. Tako se npr. 1915. organiziralo u krugu Radićeve seljačke stranke izdavanje zbirke pjesama u kojoj već iz naslova vidite na čemu je naglasak: *Hrvatske seljačke pjesme izpjevane za vrijeme prvoga i Bože daj zadnjega svjetskog rata*. Onda dolazimo do 1917, kada u Splitu izlaze „gladni soneti“... Završit ću ovom prilikom stihovima iz pjesme *Slava svima* Josipe Radošević iz 1917. koji imaju domoljubnu, ali i ratom obilježenu čovjekoljubnu crtu: „*Slava svima, što su dali / Cijeli život za svoj dom, / Pa ma bio kako malen / Na širokom svijetu tom! // Slava svima, što još idu / U krvavi bojni vir, / A u srcu svome žele / Cijelom svijetu samo – mir.*“

Vijoleta Herman Kaurić

(...) U svojim sam istraživanjima usmjerena na svakodnevicu i uistinu mogu reći da su apsolutno svi, bez obzira na dob, spol, stručnu spremu i slično, dali sve što su mogli da bi pomogli ljudima koji su stradali. Pritom sam sve vrijeme imala osjećaj da se pomagalo najbližima, da se različitim akcijama pomagalo ranjenicima npr. u zagrebačkim bolnicama, s uvjerenjem da će hrvatskim ranjenicima negdje daleko na bojištima pomoći oni koji su bili tamo. To je bio uzajamni reciprocitet: mi pomažemo jednima, drugi će pomoći našima, bližnjima, ženama, rođacima... kako bi što lakše preživjeli rat. Koliko je bilo teško vojnicima na bojištima, toliko je bilo teško u pozadini. Praktički sve što se imalo slalo se na bojište, a ono što je ostalo u osnovi je bilo tek za preživljavanje. (...)

Izbijanjem rata prvi ranjenici stigli su u Zagreb upravo na rođendan Franje Josipa. Bio je 18. kolovoza i grad je bio svečano okićen jer je kraljev rođendan bio državni praznik. Svi koji su bili na slavljinama sjatili su se na glavni kolodvor kako bi dočekali ranjenike i saznali najnovije informacije o tome što se događa na bojištima. Prije sama rođendana kralj je zapovjedio da se sve manifestacije održavaju u korist ranjenika i tako je ostalo sve četiri godine rata: sve što se organiziralo u tjednu oko rođendana išlo je u korist ranjenika. Taj tjedan preteča je tjedna Crvenog križa koji je poslije, nakon rata, prebačen u peti mjesec. (...)

Filip Hameršak

(...) Uzeo sam autobiografije nižih časnika i običnih vojnika. Neki od njih poslije su bili politički aktivni, poput Vladka Mačeka i Josipa Broza. Ali ključno je da su tijekom Prvoga svjetskog rata bili na bojištu na nekom niskom položaju. Svi su imali različit odnos prema ratnim ciljevima. Neki su se borili za Austro-Ugarsku jer im je to bila dužnost. Neki su se borili jer su morali pa su se prvom prilikom predavali ili bi prebjegli. (...)

No različiti pogledi na politiku ponajviše su vrijedili za pismene i školovane ljude, koji su tada bili u izrazitoj manjini. Dvije trećine vojnika koji su bili mobilizirani iz Hrvatske, Slavonije i Dalmacije bilo je nepismeno i nisu nikada ni došli do razine čitanja novina, (...)

Priredio: Filip Hameršak - Ulomci priča veterana Prvoga svjetskoga rata

[Matica hrvatska - Hrvatska revija 3, 2014 - Priče veterana
www.matica.hr/hr/429/%20Priče%20veterana/](http://www.matica.hr/hr/429/%20Priče%20veterana/)

“Misli, kako iznijeti živu glavu iz rata, sve me više zaokupljaju. Počeo sam vjerovati u nemogućnost te sreće. Na kraju krajeva, ne može se zamisliti da jedan čovjek kroz četiri godine neprestanoga života po rovovima i jurišima ostane živ, a uz to još ne bude ni ranjen, kao što je to slučaj kod mene. Počeo sam strahovati za život i onda kada ni najmanjeg razloga za to nije bilo. U momentima sam se tresao od straha. (...) Odlučio sam pošto poto dopasti rane i tako se spasiti rovova. Sinoć sam otišao na jedno mjesto u rovu preko koje metci stalno proljeću. Tu se neprestano događaju slučajevi ranjavanja, pa čak i pogibije. Sklonio sam glavu, a ruke digao u vis. Kada su me zabolile, onda sam mijenjao čas lijevu čas desnu, ali uzalud.“

Mato Blažević, Zaboravljeni grobovi, Zagreb 1994., str. 187-188.

“Svjetski ratu, prokleta nemani, / Pol' Evrope skorom utamani! / Milijuni sirotinje pade, / Ko ostade ima nove jade. / Nedaj Bože, da i naše mladje, / U buduće takva štogod snadje. / Alaj rate, samog vraga brate, / Nikad ne ću zaboravit na te! / Sve vas braćo po redu pozdravlja - / Guslar Grgo, Janko i svi drugi, / A ti rate: za uv'jek proklet budi!”

Peter Stanković (priredio), 1609 dana na fronti od Grge Turkalja-Guslara,

Winnipeg 1930., str. 269

Pitanja za analizu:

- Kakva je to vrsta pisanog izvora?
- Tko je napisao izvor?
- Što nam izvor govori o poziciji i razmišljanju autora?
- Za koga je napisan?
- Zašto je napisan?
- Koje su glavne poruke koje autor želi prenijeti?
- Mogu li se informacije iz ovog izvora potvrditi drugim izvorima?
- Jesu li informacije točne?
- Što nam izvor ne govori?
- Postoje li dokazi o utjecaju ovog izvora na ljude za koje je napisan?
- Zašto se izvor sačuvao?

Pitanja za analizu:

- Kakva je to vrsta pisanog izvora?
- Tko je napisao izvor?
- Što nam izvor govori o poziciji i razmišljanju autora?
- Za koga je napisan?
- Zašto je napisan?
- Koje su glavne poruke koje autor želi prenijeti?
- Mogu li se informacije iz ovog izvora potvrditi drugim izvorima?
- Jesu li informacije točne?
- Što nam izvor ne govori?
- Postoje li dokazi o utjecaju ovog izvora na ljude za koje je napisan?
- Zašto se izvor sačuvao?

PRILOG 3.

<http://velikirat.nb.rs/items/browse?collection=194&tags=1914>

STRANA 64 ILLUSTRUVANI LIST BROJ 27

NA KONCU ŠKOLSKE GODINE

U ovom članku opisano je završetak školske godine. Uključuje fotografije i ilustracije koje prikazuju djecu u školskoj okolini, uključujući nastave i odmor. Tekst opisuje rad i aktivnosti učenika i nastavnika.

KONAC ŠKOLSKE GODINE

U posljednjim danjima nastave, učenici su se pripremali za završne ispite. Nastavnici su im davali zadatke i savjete. Učenici su bili sretni zbog završetka školske godine i predstojećih praznika.

STRANA 64 ILLUSTRUVANI LIST BROJ 47

BERBA KUPINOVOG LIŠCA ZA ČAJ VOJNICIMA

Ovaj članak opisuje berbu kupinovog lišća za čaj vojnicima. Uključuje fotografije i ilustracije koje prikazuju rad u polju. Tekst opisuje važnost ovog posla za pomoć vojnicima.

HRVATSKO PRIMORJE

U ovom dijelu članka opisano je primorje. Uključuje informacije o lokalnim događajima i aktivnostima. Tekst opisuje ljepote i zanimljivosti ovog područja.

STRANA 110 ILLUSTRUVANI LIST BROJ 59

ŠKOLSKI RAD ZA NAŠU VOJSKU

Ovaj članak opisuje školski rad za našu vojsku. Uključuje fotografije i ilustracije koje prikazuju djecu u školskoj okolini. Tekst opisuje aktivnosti koje su organizirane za pomoć vojnicima.

IZ OSVOJENE SRBIJE

U ovom dijelu članka opisano je osvojenje Srbije. Uključuje informacije o događajima i aktivnostima. Tekst opisuje rad i aktivnosti u osvojenim područjima.

STR. 49 ILLUSTRUVANI LIST

SPOMENI LIPU

posvetila Juka Barentina Olegovna

Heravtka ti draga lipo,
Što ćeš nam biti reći,
Kada miha tuhi dani,
Kad već ne će krvca teći?

„Ja sam za vas glavja dala“
Reči ćeš mi - Dipoć mila,
Da vam budem priča zvala,
Kakva doba tad su bila?”

„Kad su oči vasi posli,
Za dom, krajta život gubti,
Al' već abna natrag ođeti,
Da vam moga priča, ljubti.“

ODBOR ZAGREBAČKI GOSPODJA ZA RATNU PRIPOMOĆ

Ovaj članak opisuje rad Odbora zagrebačkih gospodja za ratnu pripomoć. Uključuje informacije o aktivnostima i ciljevima odbora. Tekst opisuje rad i aktivnosti u osvojenim područjima.

STRANA 84 ILLUSTRUVANI LIST BROJ 36

Prehrana djece naših ratnika u Zagrebu.

Ovaj članak opisuje prehranu djece naših ratnika u Zagrebu. Uključuje fotografije i ilustracije koje prikazuju djecu u školskoj okolini. Tekst opisuje aktivnosti koje su organizirane za pomoć vojnicima.

STRANA 86 ILLUSTRUVANI LIST

PREHRANA DJECE NAŠIH RATNIKA U ZAGREBU.

Ovaj članak opisuje prehranu djece naših ratnika u Zagrebu. Uključuje fotografije i ilustracije koje prikazuju djecu u školskoj okolini. Tekst opisuje aktivnosti koje su organizirane za pomoć vojnicima.

KRILATICE

U ovom dijelu članka opisano je osvojenje Srbije. Uključuje informacije o događajima i aktivnostima. Tekst opisuje rad i aktivnosti u osvojenim područjima.

ILUSTRUVANI LIST

„Kad će se vratiti tatica s bojnog polja?“

Prizor u bolnici skrb u Brijuni Dama

Ovaj članak opisuje rad i aktivnosti u osvojenim područjima. Uključuje informacije o događajima i aktivnostima. Tekst opisuje rad i aktivnosti u osvojenim područjima.

STRANA 104 ILLUSTRUVANI LIST BROJ 21

ZAGREB I POKRAJINA

DJEČJI DAN U ZAGREBU

Ovaj članak opisuje rad i aktivnosti u osvojenim područjima. Uključuje informacije o događajima i aktivnostima. Tekst opisuje rad i aktivnosti u osvojenim područjima.

STRANA 76 ILLUSTRUVANI LIST BROJ 29

SA ZAGREBAČKIH TRGOVA

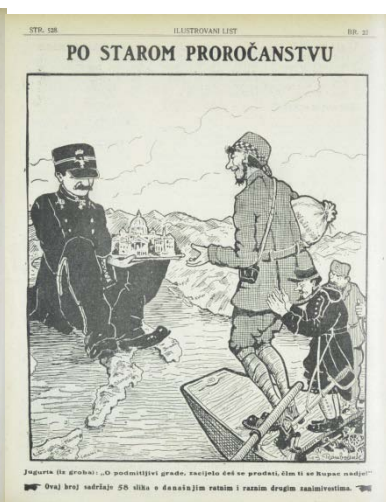
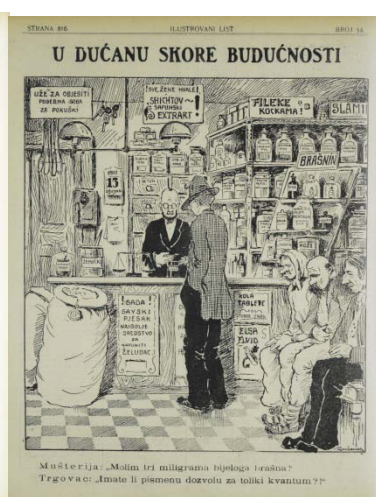
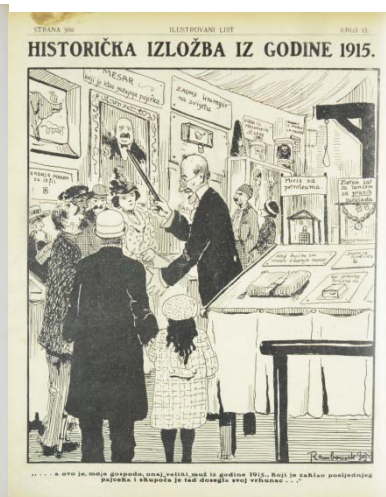
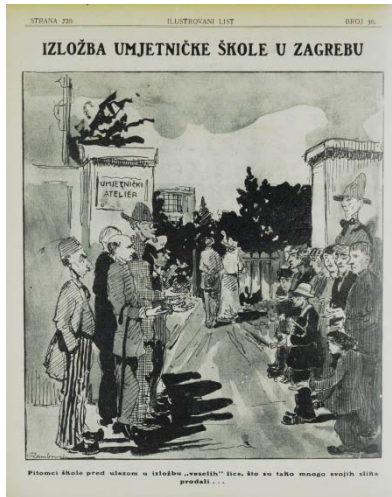
Ovaj članak opisuje rad i aktivnosti u osvojenim područjima. Uključuje informacije o događajima i aktivnostima. Tekst opisuje rad i aktivnosti u osvojenim područjima.

Pitanja za analizu:

- Kakva je to vrsta pisanog izvora?
- Tko je napisao izvor?
- Što nam izvor govori o poziciji i razmišljanju autora?
- Za koga je napisan?
- Zašto je napisan?
- Koje su glavne poruke koje autor želi prenijeti?
- Mogu li se informacije iz ovog izvora potvrditi drugim izvorima?
- Jesu li informacije točne?
- Što nam izvor ne govori?
- Postoje li dokazi o utjecaju ovog izvora na ljude za koje je napisan?
- Zašto se izvor sačuvao?

PRILOG 4.

<http://velikirat.nb.rs/items/browse?collection=194&tags=1914>

Pitanja za analizu:

- Opišite likove koji su portretirani u karikaturi. Kako su odjeveni? Što rade?
- Jesu li likovi prikazani realistično ili su pretjerani? Ako su pretjerani, na koji način su pretjerani?
- Opišite što vidite u pozadini, prvom planu, sredini.
- Možete li prepoznati bilo koji lik na ovoj karikaturi? Ako su to stvarni ljudi, imenuj njih i njihovu funkciju u vrijeme kada je karikatura nastala.
- Provjeri datum i godinu kada je karikatura objavljena. Na koji se događaj ili pitanje ona odnosi?
- Što znaš o tom događaju ili pitanju i o ljudima na karikaturi?
- Što znači tekst pod slikom? Bi li on trebao biti humorističan ili ironičan?
- Identificiraj simbole koje karikaturist koristi, ako ih ima. Zašto je umjetnik upotrijebio baš te simbole?
- Jesu li likovi prikazani na pozitivan ili negativan način?
- Kakav je stav karikaturista prema subjektu njegove karikature? Pozitivan ili negativan? Laskajući ili kritički?
- Navedi neke druge povijesne izvore koji bi mogli pomoći da provjeriš svoje zaključke o ovoj karikaturi.
- Koliko je ova karikatura učinkovita u postizanju svoga cilja? Je li ova karikatura promijenila tvoju interpretaciju događaja, pitanja ili osoba na koju se odnosi?

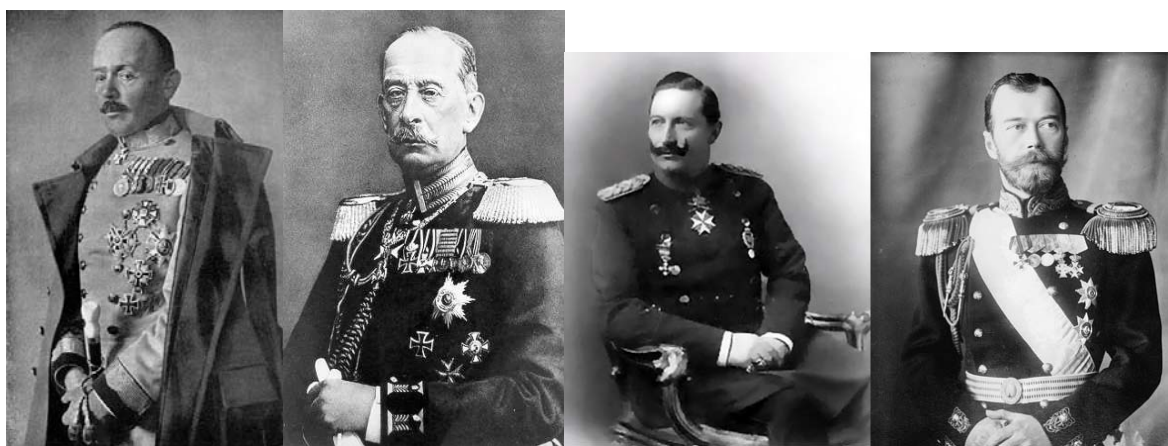
Napomena: U priložima (2.-4.) nije citirana svaka stranica navedenoga priloga već zajednička internetska stranica. Učenici su na uvid dobili i kopije *Ilustrovanog lista*, iz Hrvatskog državnog arhiva.

PRILOG 5.

http://hr.wikipedia.org/wiki/Prvi_svjetski_rat

http://hr.wikipedia.org/wiki/Hrvatska_u_Prvom_svjetskom_ratu

https://www.google.hr/?gws_rd=ssl#q=1.svj.rat+slike

Pitanja za analizu:

- Tko je prikazan na slici? Kako je odjeven? Što vam to govori?
- Opišite likove koji su fotografirani. Kako su odjeveni? Gdje se nalaze? Što rade?
- Jesu li likovi prikazani realistično ili su pretjerani? Ako su pretjerani, na koji način su pretjerani?
- Možete li prepoznati bilo koji lik na ovim slikama/fotografijama? Ako su to stvarni ljudi, imenuj njih i njihovu funkciju u vrijeme kada je slika/fotografija nastala.
- Što znaš o tom događaju ili o ljudima na?
- Prikazuje li naslikan portret neke osjećaje?
- Što je, prema vašem mišljenju, na ovom portretu istaknuto? Zašto?
- Što biste htjeli pitati ovu osobu?

Pitanja za interpretaciju:

- Kojoj bi se ciljanoj publici bilo najbolje obratiti porukom?
- Što bi ciljana publika trebala učiniti potaknuta vašom porukom?
- Koji bi slogan najbolje tu poruku prenio?
- Koje biste simbole mogli koristiti kako bi poruka bila upečatljivija?
- Koje bi boje trebale dominirati površinom plakata i zašto?
- Koje bi propagandne tehnike bilo najbolje koristiti i zašto?

Napomena: Pitanja za analizu i interpretaciju (prilozi od 1.-5.) usporediti sa: Loranda Miletić, *Pisani i slikovni izvori u nastavi povijesti*, Zadar, 29. i 30. kolovoza 2013.

[Materijali sa stručnih skupova Analiza i interpretacija pisanih i slikovnih izvora u nastavi povijesti](#)